

OD SRCA I S RAZUMOM

Boris Maruna, pjesnik i esejist, od rane je mladosti nosio breme prešućene i mitu povjerene povijesti. To je breme nosio u svojim pjesmama, ali i u esejističkim prozama, koje se u ovom izdanju prvi put i objedinjuju. Riječ je o tekstovima što su nastajali za vrijeme njegova izgnanstva, kao i onima objavljenima nakon povratka u domovinu od 1991. godine.

Svojim vlastitim životom to je povijesno breme Maruna nosio s neobičnom hrabrošću i nepredvidivošću, što njegovo djelo čini još vrijednijim, jer je u početku nastajalo u duhovno retrogradnom okruženju poratne hrvatske emigracije, a kasnije i u posve izokrenutom vrijednosnom sustavu rane postkomunističke Hrvatske. Iz tih se svjetova Maruna oduvijek izdvajao drukčijim glasom.

Najprije je bio nesvodljiv na patriotsku naručenost, kakva je inače dominirala u emigrantskim časopisima, a kasnije se izdvojio u koncertu sličnih zagovornika demokratske, ali ne i bilo kakve Hrvatske. Bio je najnespokojniji pjesnik svoga naraštaja i da je kao mladić ostao u domovini najvjerojatnije bi bio najbliži prvim pjesničkim zbirkama Zvonimira Majdaka i Alojza Majetića te njihovom urbanom folkloru.

Sa samo dvadeset godina Boris Maruna sa svojom je braćom ilegalno prešao granicu i priključio se hrvatskoj emigraciji.

U tri desetljeća izbivanja izvan domovine životna je iskustva stjecao u različitim sredinama i kulturama: Italiji, Južnoj Americi, Engleskoj i Sjevernoj Americi, što je u konačnici urodilo zavidnom naobrazbom.

Studij s magisterijem završio je na sveučilištu Loyola u Los Angelesu, gdje se specijalizirao u angloameričkoj književnosti, dok je u Barceloni završio i studij hispanistike.

Za vrijeme svojih američkih dana, u doba studentskoga bunta, zbližio se s tamošnjim *beatničkim* pjesnicima te u školi života ponajviše učio od Charlesa Bukowskoga kojeg je kasnije i preveo na hrvatski jezik i čijim su pjesmama njegovi stihovi najbliži.

Maruna je, sa svojim američkim učiteljem, vjerovao da poeziju treba pisati tako da je mogu čitati i oni u nju slabo upućeni te da sa stihovima treba izići na ulice i u kavane.

Sve što je Maruna napisao, a ova prozna knjiga to i dokazuje, imalo je zavidnu komunikativnost i želju da svojim jednostavnim stavovima provocira i šokira.

Kada se Maruna nakon demokratskih izbora konačno mogao vratiti u domovinu donio je sa sobom zbirku *Ovako* koja je nastala u emigraciji. Objavljena je godine 1992., u vrijeme kada je dojučerašnji emigrant, koji je koju godinu ranije aklamacijom vlasti i oduševljenjem bio dočekan, sve više ulazio u otvorene polemike s aktualnom politikom. Postepeno, postajao je sve kritičniji, i to kao čovjek kojemu se moglo štošta prigovarati samo ne i nedostatak ljubavi prema domovini i ustrajnost u borbi za slobodnu Hrvatsku. Tako kao urednik novina Matice hrvatske za književnost, umjetnost i znanost »Vijenac« piše brojne uvodnike, koji o tim prijedporima i najrječitije svjedoče.

Sraz pjesnika Marune i tada aktualne vlasti bio je sasvim očekivan ako se zna da je pisac još u emigrantskim časopisima objavio čudnu i zanimljivu, ali duboko proživljenu pjesmu »Hrvati mi idu na jetra«. Njemu, naravno, nije na jetra išla Hrvatska, ali su mu na jetra išli oni Hrvati koji su povjerovali da je san o državi konačno rješenje koje nas oslobađa od svih obveza, da je država cilj i da ona sama može opravdati sve pogreške i zloporabe nepoštenih pojedinaca. Zato i ove proze, i bez obzira na to što ih dijele znatne vremenske distance, upućuju na pisca dosljednijih uvjerenja, ali i značajnog političkog nerva. Zato se Maruna, kao prozni pisac gotovo i ne razlikuje od Marune pjesnika.

Sve Marunine pjesme pisane su slobodnim stihom, njihov je ritam govorni, vrlo ležeran i narativan tako da mu se lako daje primijetiti slog autorove prozne rečenice i njezine izravnosti.

U Maruninoj se poeziji osjeća da su mu bliski i Eliot i Lorca, da je čitao Whitmana, ali i Paza, Ginzberga ali i Preverta, što ga je na svoj način više približavalo onim hrvatskim pjesnicima koji su od njega bili stariji, a manje njegovim vršnjacima s kojima inozemne poticaje baš i nije dijelio. A nije mu bila bliska ni njihova hermeneutika, kao ni fenomenologija.

Obožavatelj izravnosti i načela doslovnosti on je, kad se vratio u domovinu, otkrio da je najbliži mlađim književnim naraštajima, otkrio je da u emigraciji nije ostario nego se pomladio. Zato i nije slučajno što se Maruna sredinom devedesetih našao u životnom i radnom okruženju najmlađih pisaca, onih koji su tek navršavali dvadesete pa je s njima pokretao časopise i za njih uređivao biblioteke.

Najzrelija Marunina pjesnička knjiga objavljena je 1996. s neobično istinitim i gotovo rugalačkim naslovom *Bilo je lakše voljeti te iz daljine*. Ta je zbirka napisana u stihu, ali je istodobno izrečena i u prozi, sročena u nekom čudnom dodiru s Poundom i Bukowskim. Ona izravno iznosi gorko iskustvo povratnika, hrvatskog pjesnika koji je svoje pjesme ispjevao usred ludila prosječnosti.

Maruna je, dakle, jedan od onih pisaca koji su i u stihovima i u prozama prepisivali život, a bio je i jedan od onih koji su mučili muku nezavršenosti takvih prijepisa, muku neukrotivosti primarne građe. Kada je najuspješniji u njega nije moguće odijeliti stvaran život od pisanja o samome životu.

U egzilu objavio je tri u nas manje zapažene zbirke, najprije knjižicu *I poslije nas* 1964., zatim 1972. *Govorim na sav glas* te *Ograničenja* 1985.

Pa iako je bio izvrstan prozni pisac, od svojih je proznih knjiga stigao jedino 1995. objaviti, poput *trillera* zanimljivu, političku knjigu *Otmičari ispunjena sna* u kojoj razlaže neuspjelu zrakoplovnu otmicu što ju je izvela grupa mladih ljudi s kojima je Maruna u emigraciji dijelio svakodnevnu misao na nezavisnu Hrvatsku.

U domovini nekadašnji buntovnik nije promijenio ništa od svoje političke provokativnosti pa se 2000. čak našao u političkom taboru reformiranih komunista s kojima je prije pada Berlinskog

zida dijelio zajedničku domovinu, ali ne i političku ideju o njezinoj sudbini.

Nema nikakve dvojbe da je Boris Maruna jedan od najboljih hrvatskih pjesnika koji je djelovao u emigraciji, a koji je sudbinski isprepleo svoj život sa svim svojim tekstovima, bez obzira na to je li riječ bila o stihu ili o prozi.

Konačno, u hrvatskoj književnosti nitko kao on nije uspio spojiti težinu povijesnoga i mitskog prostora sa stvarnošću vlastitog života. I nitko poput Marune nije među tim odvojenim svjetovima stvorio toliko bolno točnih i lucidnih mostova.

Slobodan Prosperov Novak